

General Poiriers strategiska struktur och hybridkriget

av Lars Wedin

Résumé

French General Lucien Poirier (1918–2013) is the most famous of France’s post-war strategists. Among other things, he formulated France’s nuclear weapons strategy. Here, we examine whether his strategic structure or strategic taxonomy can be used to analyse hybrid warfare. We conclude that his taxonomy lacks tools for virtual, non-military strategies. As a result, we propose an approach for this case. Finally, we use Colonel John Boyd’s (1927–1997) reasoning to demonstrate the importance of unbiased analysis and adaptation.

DENNA ARTIKEL BYGGER på ett papper som lades fram vid AEGES – *Association pour les études sur la guerre et la stratégie* – årliga konferens 2025 i Aix-en-Provence.

Inledning

2014 ockuperade Ryssland en del av Donbassregionen i Ukraina och Krimhalvön. Den senare operationen gjorde begreppet ”små gröna män”, ryska soldater utan nationella kännetecken, känt över hela världen. Hybridkrigföringen var ett faktum. Den 24 februari 2022 attackerade Ryssland Ukraina med målet att vinna en snabb och total seger. Strategiskt sett är det fråga om ett totalt krig, vilket i sig inte är något nytt, även om det är det första mellanstatliga anfallskriget i Europa sedan 1945. Det kan jämföras med Nazitysklands angrepp på Polen – i samordning med Sovjetunionen – den 1 september 1939. Skillnaden är att idag begränsas våldsnivån och risken för eskalering av kärnvapenavskräckningen.

Men ungefär samtidigt börjar andra saker hända. Den 7 januari 2022, klockan 04.10, bryts signalen från en av de två undervattenskablar som förbinder Longyearbyen på Svalbard med Harstad i Norge.¹

Vid den tidpunkten kunde eller ville ingen säga att kabelbrottet var sabotage, även om en rysk trådlare uppträdde misstänkt över den plats där kablarna senare visade sig vara avbrutna.

Centre for European Reform skrev i april 2023 att Ryssland sannolikt redan har begått sabotage mot kritisk infrastruktur i Europa. Flera misstänkta incidenter har inträffat under det senaste året, även om definitiva bevis ännu inte har fastställts.² Det senare fallet är typiskt för vad som idag kallas hybridkrig.

Europeiska kommissionen definierar hybridkrig på följande sätt:

Hybridhot uppstår när statliga eller icke-statliga aktörer försöker utnyttja EU:s sårbarheter till sin fördel genom att på ett samordnat sätt använda en rad olika åtgärder (t ex diplomatiska, militära, ekonomiska

och tekniska) utan att nå upp till tröskeln för formell krigföring.

Exempel på detta är att hindra demokratiska beslutsprocesser genom massiva desinformationskampanjer, använda sociala medier för att kontrollera den politiska diskursen eller för att radikaliserar, rekrytera och kontrollera aktörer som agerar som ombud.³

Natos generalsekreterare Mark Rutte förklarade i november 2024 att Ryssland bedriver

en allt intensivare kampanj med hybridattacker på våra allierades territorium, där man direkt ingriper i demokratierna, saboterar industrin och begår våldshandlingar.⁴

Dessa definitioner visar omfattningen av hybridkrigföring, som i sin tur kräver ett brett spektrum av motåtgärder. Frågan är nu vad detta innebär för den strategiska teorin.

General Poirier

Innan vi går in på ämnet krävs en förklaring om vem general Poirier var och varför hans strategiska struktur är av intresse.

”Poirier var en produktiv strategisk tänkare med stora krav på rigorös analys.

Lucien Poirier (1918 – 2013) tillfångatogs redan 1940 och tillbringade följaktligen många år i krigsfångenskap. I officerslägret influerades han av flera av tidens intellektuella bland annat filosoferna Paul Valery och Jean Guilton. Efter tjänstgöringar i Indokina och Nordafrika kom han till det då nyinrättade centret för framtidsstudier. Här utarbetade han 1967 grunderna för den franska avskräckningsstrategin.⁵

Poirier var en produktiv strategisk tänkare med stora krav på rigorös analys.

Artikelförfattaren har haft förmånen att träffa honom och diskutera hans strategiska tankar. Hans verk har stor betydelse för mitt eget tänkande.

Hybridkrigföring och strategi enligt general Poirier

Enligt general Poirier kan strategin beskrivas på följande sätt:

Strategi kan definieras som alla mentala och fysiska operationer som krävs för att beräkna, förbereda och genomföra alla slutgiltiga kollektiva åtgärder som utformas och utvecklas i en konfliktsituation.⁶

Detta är fortfarande sant, men situationen är mer komplicerad idag än när general Poirier konstruerade sin strategiska struktur som den presenteras i hans *Théorie stratégique II*.⁷

För det första präglades världen vid tiden för general Poiriers skrift av en bipolär konflikt mellan de två stora maktblocken, USA och Sovjetunionen. Världen är idag fortfarande konfliktfylld. Den är dock inte längre bipolär, utan utgörs av ett komplext system av stater och intressegrupper av alla slag, både lagliga och olagliga.

Dessutom är strategins verktygslåda mycket bredare. På Poiriers tid utspelade sig strategin huvudsakligen inom de tre naturliga områdena land, hav och luft. Idag har rymden, havsbotten som en del av det maritima området och cyberområdet samt de elektromagnetiska och kognitiva områdena tillkommit.

För det tredje är dagens hybridkrig sådan att strategin inte kan fångas i general Poirier tre allmänna strategier (militär, ekonomisk och kulturell strategi). De är inte tillräckliga. Mycket mer måste göras avseende de icke-militära delarna av handlingsområdet.

I detta sammanhang kommer denna artikel att besvara följande fråga: Kan general

Poiriers taxonomi anpassas till kraven i hybridkrigföring? Och i så fall, hur?

I ett första steg kommer vi att ge en kort beskrivning av dagens komplexa internationella system, en kort genomgång av den taxonomi som beskrivs av general Poirier och slutligen en beskrivning av hybridkrigföring.

Därefter diskuterar vi de olika stegen i generalens taxonomi mot bakgrund av det nuvarande internationella systemet och hybridkrigets natur. Syftet är här att besvara de frågor som ställdes ovan: är anpassning möjlig och i så fall hur?

Slutligen drar vi slutsatser av detta resonemang.

Dagens värld är komplex

Under kalla kriget var det internationella systemet stabilt men farligt. Norra halvklotet var i huvudsak uppdelat i två block, vart och ett med en tydlig ledare och några neutrala eller alliansfria stater däremellan.

”En särskild grupp utgörs av stora internationella företag, som har enorma finansiella resurser, ofta större än stater.

Det nuvarande systemet är annorlunda. Ett av blocken har försvunnit, även om det till viss del har ersatts av Ryssland + Kina + Iran + Nordkorea, med en informell grupp av ”hangarounds”⁸: BRICS. De andra blocken har utvidgats men är inte längre lika homogena, delvis på grund av osäkerheten kring USA:s framtid under Trump, Brexit och de spänningar som uppstått i Europa.

En särskild grupp utgörs av stora internationella företag, som har enorma finansiella resurser, ofta större än stater. Till detta kommer ett stort antal internationella icke-statliga organisationer av alla slag: lagliga

och olagliga, officiella och inofficiella, etcetera. Dessa icke-statliga organisationer har anhängare i många delar av världen, som förenas genom sociala medier. På dessa plattformar ser vi också en hybridkrigföring som i större eller mindre utsträckning stöds av stater, i form av cyberattacker, desinformation och propaganda. På så sätt blir individen en mer eller mindre medveten aktör på den internationella arenan.

Allt detta bildar ett nätverk av intressen och lojaliteter som sträcker sig över nationsgränserna och som traditionella politiker inte kan kontrollera, vilket skapar ett komplext system.

Vad är ett komplext system?

Komplexa system är system med många interagerande delar, vilket innebär att systemet inte har förutsägbara orsakssamband. Antalet möjliga interaktioner mellan komponenterna och det faktum att de kan förändras över tid gör det omöjligt att förutsäga orsakssambanden. Detta yttrar sig i form av oförutsedda problem, buggar, säkerhetsbrister eller fel. Lika viktigt är att det också kan leda till oförutsedda möjligheter.⁹

Den amerikanske matematikern Warren Weaver definierade dessa system som

problem som samtidigt hanterar ett stort antal faktorer som är kopplade till varandra och bildar en organisk helhet.¹⁰

En kort återblick på general Poirier taxonomi

Vi ska nu titta närmare på Poirier konceptuella hierarki, hans taxonomi. Den är inte kopplad till kärnvapenavskräckning och kan tillämpas generellt. Vi återfinner

det resonemang som intresserar oss i hans *Stratégie théorique II*.

Strategi är både en vetenskap och en konst; konst i betydelsen praktiskt utförande men också i betydelsen kreativt skapande – jämför KTH:s devis ”Vetenskap och Konst”. Ämnet måste därför angripas såväl teoretiskt som praktiskt. Vetenskapen och konsten att utforma strategier samverkar och bildar ett dialektiskt par.¹¹

Strategin introducerar handling i politiken: *strategi är politik i handling*. Utan strategi kan politik inte omvandlas till handling, och politiska mål kan inte uppnås.¹² Omvänt har strategi endast ett begränsat värde utan politisk vilja och handlingsförmåga. Enkelt uttryckt innebär detta att politiken formulerar målen och strategin anger om de kan uppnås och, i så fall, hur.

”Politiken omvandlas till strategi och strategin förverkligar politiken genom att fastställa en hierarki av mål och strategier.

Det finns en central dialektik mellan ”mål” å ena sidan och ”(handlings-)vägar” och ”medel” å den andra. Det senare uttrycket hänför sig till det faktum att det i allmänhet finns flera vägar som leder till ett visst mål. Varje väg kräver ett visst antal medel. Om det inte finns några medel, eller om man inte kan skapa dem i tid, är vägen oanvändbar. Om det inte finns några medel för att nå målet, kan målet inte uppnås. Den väsentliga svårigheten med strategin ligger alltså i beslutsprocessen som gör det möjligt att definiera målen samt vägarna och medlen.¹³

Medlen utgör ”krafterna”. Poirier drar paralleller till mekanik, därav termen ”krafter”. Alla krafter är sammankopplade och sätts i verket genom manöver.¹⁴ Därav Poiriers allmänna definition av strategi:

Strategi är vetenskapen och konsten att manövrera krafter för att uppnå politiska mål.¹⁵

Politiken omvandlas till strategi och strategin förverkligar politiken genom att fastställa en hierarki av mål och strategier. Målet på nivå ”k” måste å ena sidan stödja det övergripande målet på nivå ”k+l” och å andra sidan stödas av nivå ”k-l” och förverkligandet av målet på den nivån. Helheten utgör en ”praxeologisk struktur” med alla mål på ena sidan och alla ”vägar och medel” på den andra.¹⁶ Helheten innebär att om målet på nivå ”k-l” inte kan uppnås utan medel och vägar, så stöds inte nivå ”k”. Man måste då ändra målet eller skapa medel och vägar så att nivå ”k-l” blir balanserad i termer av mål och medel och vägar.

Högst upp i hierarkin finns ”det politiska projektet”. En politisk enhet (enligt Poirier är det framför allt en stat, men resonemang- et är även tillämpligt på organisationer som EU) har naturligtvis ett antal mål som är mer eller mindre sammanflätade. Det politiska projektet omfattar ett antal sammanhängande politiska mål samt en idé om hur en given politisk situation kan förändras (offensivt projekt) eller hur status quo kan bevaras (defensivt projekt).¹⁷

På lägre nivå finns den *integrerade strategin*. Den *integrerade strategin* eller bättre på svenska *den övergripande strategin* och andra allmänna resonemang är lika giltiga i fredstid som i krigstid.¹⁸ Detta anser han vara det verkligt nya i sin teori.¹⁹ Men strategin utvecklas inte isolerat. En aktörs politiska projekt står i allmänhet i konflikt med en annan aktörs motprojekt, och därför behövs strategier för att kunna agera på ett sätt som förverkligar det egna projektet och/eller motverkar den Andres.²⁰

På den närmast underordnade nivån finns de *allmänna strategierna*, som är: de allmänna militära, ekonomiska och kulturella stra-

tegierna. Dessa omfattar alltså alla samhällens krafter. Vi kommer här inledningsvis att begränsa oss till att studera den ”allmänna militära strategin” och dess underavdelningar; det är bara den som Poirier verkligen utvecklar. Den definieras som följer:

Den allmänna militära strategin är vetenskapen och konsten att manövrera fysiska våldskrafter – de väpnade styrkorna – för att få dem att bidra till framgången för den övergripande strategin som har till uppgift att uppnå de allmänna politiska målen.²¹

Den ”allmänna militära strategin” har två komponenter: ”den operativa strategin” och ”resursstrategin”.²² Den senare omfattar två delstrategier: ”den genetiska strategin” och ”den logistiska strategin”. Den första syftar till att fastställa fördelningen av resurser (forskning, utveckling, studier o s v), medan den andra ska göra det möjligt att skapa de nödvändiga resurserna i erforderliga mängder och inom de fastställda tidsfristerna.²³

”Den operativa strategin” kan också delas in i två delar: ”den reella användningsstrategi”, som syftar till att minska eller förstöra motståndarens handlingsfrihet och reaktionsförmåga genom att attackera hans svaga punkter, och ”den virtuella användningens strategi”, som innebär att man inte använder den direkta effekten (av styrkorna) utan angriper motståndarens vilja. Men även i den reella användningen finns det alltid en virtuell komponent, som består av motståndarens uppfattning av tänkbara händelser.²⁴

Idén om den virtuella strategin är ett av Poiriers viktigaste bidrag till strategiteorin. Idén om psykologiska effekter var i sig inte ny, men Poirier placerar den där den logiskt hör hemma, inom den strategiska språkets struktur. I *Les voix de la stratégie* skriver han att

sublimerad våld kan ha en större politisk effekt än den faktiska användningen av styrkor. De aktualiserade riskerna, som är inneboende i krigsstrategin, omvandlas därmed till uppskjutna risker som bärs av fantasin.²⁵

Detta har en direkt koppling till det som idag kallas den kognitiva dimensionen.

Dessutom kan ”operativ strategi” delas in efter valet av inriktning för insatserna. I ”direkt strategi” använder Densamme först och främst sina egna krafter mot den Andre.²⁶ Han försöker mobilisera så många krafter som möjligt mot motståndarens huvudstyrkor, på det mest direkta sättet, i tid och rum. I den ”indirekta strategin” försöker Densamme tvärtom undvika den Andres huvudstyrka. Här försöker Densamme dra nytta av den Andres svagheter för att agera mot dess vilja.²⁷

”*Hybridiseringen av krig och konflikter suddar ut gränserna mellan krig och fred, det civila och det militära, det lagliga och det olagliga.*”

I en konfliktsituation försöker Densamme uppnå de mål som fastställts i det politiska projektet. Dessa mål är *positiva* eftersom de leder till önskade förändringar och uppnås genom *tvångsåtgärder*, som är uttryck för Densammes vilja gentemot den Andre. Samtidigt som Densamme strävar efter att uppnå positiva mål är han dock tvungen att genomföra *negativa* åtgärder för att bevara den handlingsfrihet som är nödvändig för att de positiva målen ska kunna uppnås. Åtgärderna är negativa eftersom de inte direkt bidrar till att målen uppnås. Parallellt med tvångsåtgärderna måste därför *hindraåtgärder* vidtas. Tack vare dessa kommer

motståndaren att förlora allt hopp om att enkelt kunna påtvinga oss sin vilja. De gör det möjligt för oss att bevara vår handlingsfrihet och är därför *säkerhetsåtgärder*.²⁸

Tvång i kombination med faktisk användning kallas *aggression* eller *offensiv*. Man försöker ta initiativet för att påtvinga den Andre sin vilja genom att materiellt övertyga honom om sin överlägsenhet. Tvång i kombination med virtuell användning kallas *påtryckning* eller *övertygelse*. Denna metod har samma syfte, men man försöker inte visa sin överlägsenhet genom våldshandlingar.²⁹

Hindra i kombination med faktisk användning kallas *försvar* eller *defensiv*. Målet är att tvinga motståndaren att ge upp sitt företag eftersom det uppenbarligen är dömt att misslyckas eller eftersom kostnaden för att genomföra det blir för hög i förhållande till målet. Hindra i samband med virtuell användning utgör *avskräckning*. Det är en förebyggande form av försvar, vars effekt förändrar motståndarens avsikter.³⁰

Moskva för alltså två typer av krig. Kriget mot Ukraina är reellt och direkt, med indirekta inslag (t ex attacker mot elnätet). Det hybridkrig som förs mot västvärlden i allmänhet är virtuellt och indirekt, med direkta inslag (t ex sabotage av militär utrustning).

Hybridkrigets natur

Hybridiseringen av krig och konflikter suddar ut gränserna mellan krig och fred, det civila och det militära, det lagliga och det olagliga.

Begreppet ”hybridkrig” är inte helt accepterat. Andra föredrar att tala om gråzoner. I denna artikel avses med hybridkrig en *aktivitet* som ligger under nivån för den reella krigföringen och dess intensiva användning av våld. Gråzonen är en *situation* där risken för krig är mycket hög.

Det moderna begreppet hybridkrig har sitt ursprung i en artikel av Frank Hoffman och

James Mattis som publicerades 2007,³¹ och vars uppdaterade definition lyder som följer:

Hybridkrig, som ofta används i gråzonen mellan traditionell fred och krig, är en synergisk fusion av asymmetriska taktiker, okonventionella metoder och traditionella makt- och inflytandeinstrument som tillämpas inom alla krigföringens områden – luft, land, hav, rymd, cyberrymden och information – för att främja nationella och strategiska intressen.³²

Den tidigare ryska generalstabschefen, general Valery Gerasimov, har beskrivit den ryska synen på hybridkrig. Detta koncept lägger tonvikten på taktik som påverkar det strategiska läget snarare än på konventionella storskaliga militära operationer, samtidigt som man undviker direkt konkurrens med USA. Enligt Gerasimov är icke-militära medel ofta effektivare än väpnad styrka: politiska, ekonomiska, informationsmässiga, humanitära medel etcetera måste användas i samordning med befolkningens protestmedel. Det ryska konceptet kännetecknas av en ekonomisk användning av konventionella styrkor och av skapandet och tillämpningen av ett ihållande tryck och kaos över hela spektrumet av traditionella freds- och krigsparadigmer.³³

*US Helsinki Commission Staff*³⁴ har identifierat nära 150 hybridhot mot Natos territorium sedan 2022, som har kopplingar till eller misstänks ha kopplingar till Ryssland.³⁵ Dessa hot kan delas in i fyra kategorier:³⁶

- *Attacker mot kritisk infrastruktur*, såsom attacker mot kablar (el och data) främst i Östersjön och cyberattacker mot biljettsystem inom järnvägssektorn. Försök att sabotera vapenleveranser till Ukraina har också ägt rum. Hälso- och sjukvårdssektorn har varit ett prioriterat mål, med attacker som har stört hälso- och sjukvårdstjänster, apotek och sjukhus,

samtidigt som känsliga patientuppgifter har stulits.

- *Våldshandlingar* mot personer och egendom i syfte att skapa rädsla, splittring och destabilisera samhället. Kremles våld tog sig uttryck i antisemitiska klotter i Frankrike och vandalism mot en tjänstemans egendom i Estland.
- *Migranter som vapen*: I mars 2023 koplades en ökning av antalet migrantbåtar som korsade Medelhavet till den ryska paramilitära gruppen Wagner, som är aktiv i Afrika.
- *Informationspåverkan*. I början av 2024 upptäcktes ett ryskt propagandanätverk som försökte manipulera EU-valen, bland annat genom att försöka muta EU-parlamentariker. Samma år tillskrevs ryska aktörer bombhot mot vallokaler i USA.

Är hybridkrig ett rationellt handlingsalternativ? För att svara på den frågan utgår vi från lagen om politisk-strategisk förväntan som är en av Poiriers huvudteser.³⁷

Den lyder: $P=k \cdot G/R=k \cdot EP_1/CP_2$

Här representerar P den politisk-strategiska förväntningen av en aggression. För en rationell angripare bör P vara större än 1 ($P>1$), dvs den troliga vinsten är större än den riskerade förlusten. K är en allmän konstant. G är förväntad vinst, R är risken. E är värdet av det som står på spel i tvisten, medan C representerar kostnaden för företaget eller förlusterna till följd av den negativa reaktionen. P_1 är sannolikheten för att angriparens militära operationer lyckas och P_2 är sannolikheten för att en hård reaktion kommer att ske.³⁸

Avseende hybridkriget kan man dra följande slutsatser:

- E är relativt hög: Upplösning av sammanhållningen och motståndskraften hos Densamme är ett viktigt mål.
- P_1 kan minska något i takt med att Densamme förstår mekanismerna i hybridkrigföring och kan börja skydda sig.
- C är relativt låg: Samhället kan inte göra mycket för att slå tillbaka mot den Andre
- P_2 och sannolikheten att en sådan motreaktion lyckas är låg.

Sammanfattningsvis är P den Andre (mycket) större än 1 ($P>>1$), vilket innebär att hybridkrigföring är en effektiv strategi.

Hybridkrig är inte så nytt som många tror, det är faktiskt mycket äldre. Man kan säga att Thukydidens redan i sin *Historia om Peloponnesiska kriget* diskuterade det vi idag kallar hybridkrig: hot, påverkansoperationer, vikten av att försvaga motståndaren redan före kriget. När Trotskij i februari 1918 meddelade den förvånade tyske generalen Hoffman att den unga sovjetrepubliken ensidigt förklarade ett tillstånd av ”varken krig eller fred”, förklarade han i själva verket ett hybridkrig.

Diskussion

Giltighet

Den första frågan lyder: är det rimligt att tillämpa generalens teori på hybridkrig?

Poirier betonar att hans teori använder alla befintliga eller potentiella medel så svaret bör vara jakande. Man skulle dock kunna invända att Poirier föredrar tydliga definitioner, och att en sådan definition inte finns för hybridkrig; det skulle strida mot hybridkrigets natur. Vi anser dock att denna invändning inte är avgörande.

Densamme och den Andre

Generalens strategiska struktur bygger på den dialektiska motsättningen mellan det Densamme och den Andre. I *Les voix de la stratégie* skriver han:

Om strategin föds ur ett introvert medvetande om en identitet som måste bekräftas och försvaras, är den också ett resultat av den oundvikliga konkurrensen och kampen med omvärlden.

En konfliktprincip styr därför, helt logiskt, relationerna mellan det Densamme och den Andre: de är dömda till en duell mellan sina viljor för att ”leva mer”, ”under risken att inte överleva”.³⁹

Denna dynamik mellan det Densamme och den Andre finns inte på samma sätt i hybridkrig. Huvudaktören – i vårt fall Ryssland – är väl definierad. Putin själv har talat om sitt krig mot det dekadenta väst. Men han använder en rad aktörer, däribland statliga aktörer som Nordkorea och Iran, men också grupper som huthierna, den ”avlidna” Wagner-gruppen, patriotiska hackare, kriminella, till exempel i Sverige styrda av Iran, etcetera. Det är också intressant att notera att det ryska *Africa Corps* och samarbetet med huthierna innebär att Ryssland har eskalerat sitt hybridkrig horisontellt.

Naturligtvis är inte heller Densamme en monolit. ”Väst” är ett ganska vagt begrepp som omfattar både stora organisationer som EU och Nato och mer begränsade samarbeten som operation *Baltic Sentry*,⁴⁰ som syftar till att motverka den ryska hybridkrigföringen i Östersjön. Väst omfattar också stater, statliga och icke-statliga organisationer, engagerade individer och omfattande sociala nätverk. ”Västvärlden” uppvisar också tydliga sprickor: Ungern, Slovakien, mer nyligen Österrike och USA under Trump. Staterna är inte heller monolitiska, utan kan också delas in i olika grupperingar. Kort sagt är

”Västvärlden” ett komplext system som omfattar andra komplexa system. Helheten kan jämföras med fraktaler – samma grundform, men alltmer detaljerad ju längre man går från mellanstatliga organisationer till kommunal nivå.⁴¹ I den här artikeln kommer vi dock att tala om Densamme som i princip en monolit, annars blir diskussionen ohanterlig.

Följaktligen blir konstellationen av Densamme och den Andre vag; aktörerna och medlen är mycket varierande. Det finns ingen tydlig dialektik längre. Detta är typiskt för ett komplext system.

Det är också sant att den offensive Andre och den defensiva Densamme inte nödvändigtvis agerar inom samma område.

Det är naturligtvis möjligt att det Densamme (Väst) försöker använda hybridkrig mot den Andre. Men ett sådant krig skulle inte förlöpa på samma sätt. Det är svårt att föreställa sig att NATO-representanter skulle förgifta dricksvattnet i en rysk stad eller stödja kriminella grupper i Moskva. Å andra sidan hävdar den ryska berättelsen att Ukrainas önskan att tillhöra västvärlden just är ett resultat av västvärldens – främst USA:s – hybridkrig mot Ryssland. För Ryssland har ”väst” länge bedrivit hybridkrig: stöd till demokrati, propaganda i radio och tv (*Voice of America*), sanktioner och exportrestriktioner etcetera.

I det följande utgår vi från att det är Densamme – västvärlden – som är försvararen och den Andre – Ryssland – som är angriparen. Trots ovanstående invändningar behåller vi dessa två begrepp för den fortsatta diskussionen, även om vi inser att vi har att göra med mycket mer diversifierade grupper än de nationalstater som strategi normalt avser.

Det politiska projektet

Det ryska politiska projektet kan i slutändan definieras som återupprättandet av det ryska

och/eller sovjetiska imperiet samtidigt som väst försvagas. Det senare gäller särskilt organisationer som Nato och EU. Den första delen har resulterat i en reell offensiv strategi mot Ukraina i syfte att förstöra landet som stat. Den andra delen genomförs i form av ett hybridkrig eller ett skuggkrig mot väst. Hur kan detta politiska projekt förverkligas? Eftersom Putin uppenbarligen inte har varit särskilt tydlig på denna punkt måste vi försöka formulera detta politiska projekt genom induktion.

Det bör betonas att denna artikel inte är en analys av det ryska kriget, utan av den strategiska teorin. Rysslands beteende är ett exempel i detta sammanhang.

Varken Hoffmans och Mattis definition eller Gerasimovs beskrivning är direkt användbara här. Hybridkrig kan självklart användas av många skäl. Men utifrån vad vi hittills har sett av hybridkrig i praktiken verkar John Boyds (1927–1977) teorier⁴² stämma väl överens. Boyd, var överste i det amerikanska flygvapnet och är mest känd för sin OODA-loop (Observer, Orient, Decide, Act), där Orientering är det viktigaste elementet. Det är också här som en stor del av hybridkrigföringen utspelar sig.

Men Boyds tankar är mycket mer komplexa än så, vilket framgår av de olika delarna av hans *Discourse*, speciellt *A Discourse on Winning and Loosing*.⁴³ Denna återger Boyds tankar främst i form av hundratals PowerPoint-bilder.

I *Patterns of Conflict*⁴⁴ ger han en användbar beskrivning som stämmer väl överens med det troliga politiska projektet för den aktuella hybridkrigföringen:

På den övergripande strategiska nivån bör vi sträva efter nationella mål som inte bara stärker vår anda och styrka (samtidigt som vi undergräver och isolerar våra motståndare), utan också påverkar icke-engagera-

de eller potentiella motståndare att ställa sig på vår sida.⁴⁵

De ”nationella målen” motsvarar här Poiriers ”politiska projekt”.

Med andra ord är det politiska projektet för den ryska hybridkrigföringen att skapa osäkerhet – om möjligt kaos – genom att agera mer eller mindre hemligt på många olika områden med många olika aktörer, och därmed försvaga våra politiska, administrativa, militära system etcetera. Detta kommer, om det lyckas, att leda till splittring, mistro, sjunkande moral, men också till ren och skär förstörelse, alla faktorer som kommer att bryta ner vår moraliska ryggrad senast när det öppna angreppet kommer.

Frågan är då hur vårt politiska projekt, det defensiva projektet, ser ut. En komplex fråga är om vårt politiska projekt, som uppenbarligen är defensivt eftersom det reagerar på den Andres, också kan innehålla offensiva element. Svaret måste rimligen vara ja, men med ett antal reservationer.

Konkret är vårt politiska projekt att skapa säkerhet – att undvika kaos. Det handlar om att stärka vår anda och vår styrka (samtidigt som vi undergräver och isolerar våra motståndare) och att uppmuntra de oengagerade eller potentiella motståndarna att ansluta sig till vårt läger.

Innehållet i dessa parenteser kan vara kontroversiellt. Det är uppenbarligen en politisk fråga, men i allmänhet är det inget fel i att stödja demokratiska rörelser etcetera. Men fysisk eliminering av ryska politiker, förstörelse av kritisk infrastruktur o s v ligger sannolikt utanför det tillåtna.

Övergripande strategi

Att formulera en övergripande strategi som faktiskt leder till förverkligandet av det politiska projektet är på sätt och vis strategins heliga graal. I de senaste trettio årens krig,

inklusive fredsbevarande operationer, har västvärlden i allmänhet lyckats med sina militära operationer, men den (vi) har praktiskt taget aldrig förverkligat det politiska projektet. Operation *Iraqi Freedom* (OIF) är kanske det värsta exemplet på detta. Detta beror troligen på en överskattning av det militära verktygets betydelse och en underkattning av andra verktyg: ekonomiska, diplomatiska och sociala etcetera.

En övergripande strategi måste omfatta: mål, medel och (handlings)vägar. Poirier har slagit samman de två sista delarna till vägar-och-medel, med argumentet att vissa handlingsvägar kräver vissa medel, medan vissa medel möjliggör vissa handlingsvägar. En invasion från havet kräver amfibisk kapacitet, vilket inte är fallet vid en invasion över en landgräns, för att ta ett exempel. När målet är uppnått är det politiska projektet genomfört.

”*I hybridkrig – spelar rent militära medel en viktig men underordnad roll.*

Den övergripande strategin bör samordna och kombinera de delstrategier som krävs för att agera på olika områden och därmed säkerställa att åtgärderna leder till det politiska målet.⁴⁶ Detta är vad som har saknats i västvärldens strategier under de senaste trettio åren.

I det aktuella fallet – hybridkrig – spelar rent militära medel en viktig men underordnad roll. Andra medel är viktigare.

I *Patterns of conflict* skriver Boyd att

målet är att minska motståndarens handlingsfrihet samtidigt som vi förbättrar vår egen handlingsfrihet, så att motståndaren inte kan hantera händelser/åtgärder i takt med att de inträffar, medan vi kan det.⁴⁷

Man kan anta att detta är målet för den offensiva strategin, den integrerade strategin för den andre.

För att uppnå det offensiva målet genomgår OODA-cykeln därför på ett mindre synligt, snabbare och mer oregelbundet sätt så att den samme kan vinna eller behålla initiativet och forma och ändra huvudinsatsen: upprepade gånger och oväntat tränga in i sårbarheter och svagheter och därmed hålla tillbaka, avleda eller minska motståndarens uppmärksamhet (och styrka).⁴⁸

Enligt denna tolkning syftar den offensiva strategin till att upplösa motståndarens moral, desorientera hans mentala perception, störa hans operationer och överbelasta hans system.

Det slutliga resultatet är att motståndaren inte längre kan anpassa sig och därför inte kan förstå vad den offensiva parten har för avsikt att göra, eller hitta egna handlingsalternativ för att reagera på den strategiska händelseutvecklingen.

Kan man då formulera en integrerad strategi som, utan att vara trivial, ger en riktning åt hybridkrigföring? Kan vi sedan formulera en integrerad försvarsstrategi som kan vara effektiv mot den andras strategi? Låt oss försöka!

Den övergripande offensiva strategin

Vi ska försöka formulera följande ”i Poiriers anda”:

För att försvaga västvärldens motståndskraft ska alla medel, utom öppet offensiva militära medel, användas för att förvirra, splittra och skada motståndaren. Operationerna bör genomföras på ett sådant sätt att det inte går att avgöra om de är oavsiktliga eller avsiktliga. Den potentiella aktören bör vara anonym; det får under inga omständigheter framgå att aktören arbetar för oss (den Andre).

Den övergripande försvarsstrategin

Vårt svar skulle då kunna uttryckas på följande sätt:

Vårt mål gentemot den andre måste vara att stärka vår fysiska, sociala och psykologiska motståndskraft och bidra till motståndskraften hos våra organisationer (FN, EU, Nato, OSSE). Vi måste sträva efter att stärka ett internationellt system som bygger på internationella rättsregler och principer. Vi måste neutralisera den Andres hybridhot. För att göra detta måste vi använda alla lagliga medel, inklusive militära, som i möjligaste mån samordnas på nationell och internationell nivå (främst EU och Nato).

Här är ordet ”samordna” en stötesten. Olika förvaltningar har olika kulturer och har därför ofta svårt att samarbeta. Stuprörstänkande är en väsentlig svaghet som ger den Andre en ingång till destabilisering.

Allmänna strategier

I general Poirier struktur stöds den övergripande strategin av allmänna militära, ekonomiska och kulturella strategier. Dessa omfattar alla krafter i samhället. Generalen utvecklar dock endast den militära strategin.

Vi, åtminstone författaren till artikeln, vet inte hur Ryssland organiserar och för hybridkrig. Det är uppenbart att GRU och FSB spelar en viktig roll, men vad är den troliga kopplingen mellan Moskva, via Iran, och koranbrännarna i Sverige?⁴⁹ Det betyder att vi inte känner till Rysslands allmänna strategier. Vi vet inte heller hur de allmänna ryska strategierna ser ut, men vi kan rimligen anta att regimen i det repressiva och totalitära land som Ryssland har blivit utövar en mycket större kontroll över hela samhället än i de liberala demokratierna i väst. Vi koncentrerar oss därför på de allmänna strategierna för oss, väst.

Poiriers triptyk är i alla fall för grov för våra syften. Vi skulle kunna formulera fyra allmänna strategier som motsvarar de fyra hotkategorier som nämns ovan:

- Attacker mot kritisk infrastruktur,
- Våld mot personer och egendom
- Migranter som vapen
- Informationspåverkan

Vi får då bara rent reaktiva strategier. Vårt politiska projekt innehåller dock även offensiva inslag. Vi måste ta hänsyn till detta. Vi skulle istället kunna utgå från de fem strategiska funktioner som identifierades i 2008 års franska vitbok,⁵⁰ som fortfarande är fullt giltiga: kunskap och framförhållning, avskräckning, skydd, förebyggande och ingripande. Till detta kommer påverkansstrategin. I det hybrida fallet skulle dessa strategiska funktioner kunna anpassas på följande sätt:

- *Kunskap och förutseende.* Här kan minst två delar identifieras. Den första är offensiv. Det handlar om att kartlägga den ryska organisationen bakom hybridstrategin. Vem gör vad? Vem är ansvarig? Om vi känner till svaren på dessa frågor kommer vi också att kunna motverka den hybridstrategi som redan är i bruk ”vid källan”. Den andra delen är defensiv: det handlar om att samla in information om alla händelser som kan vara hybridattacker. Det skulle då kunna bli möjligt att urskilja mönster som svarar på frågorna ”vem, vad, var och när”. I bästa fall skulle sådan kunskap göra det möjligt att förutse framtida attacker.
- *Avskräckning.* Vi får inte glömma att hybridkrigföring kan vara ett sätt att inte bara uppnå framgång utan uppenbara våldshandlingar, men också ett steg för att forma slagfältet inför en kommande våldsamt attack. Avskräckning – konventionell och nukleär – spelar här sin van-

liga roll och får inte försummas bara för att hybridkrigföring är det aktuella hotet. Dessutom bygger hybridkrigföring på relativ anonymitet och tvetydighet. En god förmåga att upptäcka och hantera operationer och lyfta fram dem minskar hybridkrigföringens genomslag.

- *Skydd.* Enkelt att säga men svårt och kostsamt att genomföra: kritisk infrastruktur och nyckelpersonal måste skyddas med polisiära och/eller militära medel. Man måste vara beredd på en vertikal eskalering. Exempel: ryska krigsfartyg har börjat följa svenska handelsfartyg i Kattegatt. Detta kan ske på olika sätt, mer eller mindre hotfulla. I ett extremt scenario kan man tänka sig aktiv inblandning, såsom att fartyg bordas med motiveringen att det finns terrorister ombord.
- *Förebyggande* åtgärder. Synlig närvaro av polis och militär i samhället. Närvaro av Försvarsmakten till sjöss och i luften. Informationskampanjer, t ex broschyren ”Om krisen eller kriget kommer” med instruktioner till befolkningen. Övervakning av den allmänna opinionen och åtgärder mot propaganda och desinformation. Informationskampanjer riktade till den ryska befolkningen. Allt detta måste ingå i en proaktiv påverkansstrategi.
- *Intervention.* Förberedelser för en snabb och beslutsam intervention mot hotfulla aktiviteter på alla hotnivåer.
- *Påverkansstrategi.* På sätt och vis ingår alla ovannämnda strategiska funktioner i påverkansstrategin, även om denna har ett något annorlunda perspektiv. Påverkansstrategin bör sträva efter att upprätthålla samhällets motståndskraft och sammanhållning å ena sidan och splittra angriparen å andra sidan, i enlig-

het med Boyds överväganden ovan. Man kan jämföra med den moraliska strategin formulerad av amiral Castex:

I sin defensiva form är den moraliska strategin, som vi vet, den samlade uppsättning bestämmelser och åtgärder som syftar till att upprätthålla en krigförande nations psykologiska tillstånd på en acceptabel nivå. Ofta hör dessa bestämmelser inte uteslutande hemma i den rent moraliska sfären, utan även i närliggande områden, och den moraliska sfären registrerar endast återverkningarna.⁵¹

Man bör därför kunna dela upp Lucien Poiriers allmänna strategier i (allmänna) strategier för kunskap, förutseende o s v.

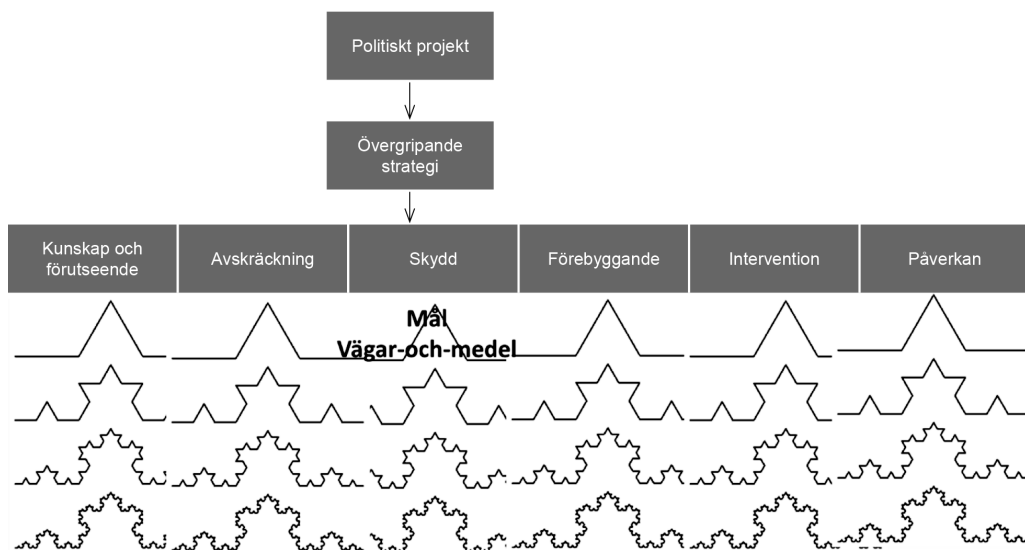
Alla dessa delstrategier har naturligtvis som mål att bidra till vår övergripande strategi. Därefter måste dessa delstrategier naturligtvis brytas ned till genomförandenivå, det vill säga till taktisk nivå. Vi kan se detta som ett system av fraktaler – samma form men allt mer detaljerade.

Strategier och operativa medel

General Poirier delar upp den militära strategin i resursstrategi och operativ strategi. Man kan naturligtvis gå till väga på samma sätt för var och en av de sex strategier som nämns ovan.

Strategierna blir gradvis allt mer detaljerade men kommer att ha olika egenskaper när det gäller till exempel medel och område; vissa avser upprätthållande av ordningen, andra strategisk kommunikation o s v. Vissa strategier, såsom avskräckning, är materiellt tunga, medan andra inte kräver några andra specifika medel än de som finns tillgängliga i samhället. Den ”praxeologiska struktur” som Poirier använder är i stort sett endast tillämplig på de mest materiella strategierna.

Även om strategierna är av olika karaktär och påverkar olika myndigheter och resur-

ser i samhället, är det viktigt att de är sammanlänkade och syftar åt samma håll. Detta kan ske genom en stark toppstyrning från regeringen eller en särskilt bildad organisation, ett ”statligt råd för hybridkrig”. Frågan är dock om detta är särskilt realistiskt och om en sådan organisation inte skulle bli en koloss med lerfötter. Istället kan man använda Castex begrepp ”ömsesidiga beroenden”, som han beskriver på följande sätt:

I grund och botten är ömsesidiga beroenden de olika strategiernas åtgärder och reaktioner på varandra. De härrör från krigets enhet, från samexistensen av ett militärt krig (i de tre miljöerna), ett politiskt krig, ett ekonomiskt krig, ett moraliskt krig etcetera som är intimt sammankopplade, förenade till en enda helhet, och som man är tvungen att föra samtidigt, i enlighet med kraven i den ”allmänna strategin”, som överstiger och samordnar de särskilda strategierna. De ömsesidiga beroenden, som är de interna och nödvändiga kopplingarna i denna helhet, härrör från begreppet ”totalt krig”.⁵²

Och hybridkrig är inte ett krig i klassisk mening, men i alla fall ett totalt krig!

Kritisk granskning

Diskussionen visar att Poiriers strategiska struktur är användbar som ram för analys och utformning av en strategi för att hantera hybridkrig. Strukturerna måste dock anpassas till en operation där de civila elementen i strategin, och i synnerhet de virtuella elementen, är minst lika viktiga som de militära elementen.

”Hybridkrig är en form av total virtuell krigföring. Det utspelas till stor del på det moraliska planet.

Hans lag om politisk-strategisk förväntan är fullt tillämplig, men väcker också en fråga: är horisontell och/eller vertikal eskalering ett rimligt svar på hybridkrig? Horisontellt,

ja, eftersom det ligger i hybridkrigets natur. Vertikalt – kanske – eftersom hybridattacker mot kritisk infrastruktur avsiktligt eller, mer troligt, oavsiktligt kan drabba vitala intressen.

Den militära komponenten är dock inte utan betydelse. I skyddet av maritim infrastruktur spelar marinen och kustbevakningen en nyckelroll. Men på det hela taget utgör den militära komponenten en form av *Fleet-in-being*, den finns där om angriparen beslutar sig för att eskalera. Men det var inte alls så Poirier såg den allmänna militära strategin.

Hybridkrig är en form av total virtuell krigföring. Det utspelas till stor del på det moraliska planet – se ovan om upplösningen av våra moraliska fibrer. Det innebär också att en total respons riskerar att gå långt utöver vad som är acceptabelt för en demokratisk stat. Här uppstår många svåra etiska problem. Men bara det faktum att man identifierar dem skulle redan vara en framgång.

En annan fråga är om den strategi som beskrivs ovan är genomförbar. Måste strategin, för att vara praktisk, inte delas upp efter myndighet snarare än efter de kategorier som beskrivs ovan (eller andra)?

Hur kan man samordna svar som ligger på så olika nivåer: militär, ekonomisk, politisk, med propaganda och desinformation som bakgrund? Och där varje medborgare, medvetet eller omedvetet, kan bli en aktör genom meddelanden på sociala medier? Medan de verkliga aktörerna, militären, polisen och andra grupper, är underkastade restriktioner när det gäller sådana meddelanden. Dessutom kan de åtgärder vi vidtar för att begränsa angriparens desinformation vändas mot oss genom att hävda att vi exempelvis begränsar yttrandefriheten.

Den strategiska sfären för en åtgärd består av tid, rum, fysisk effekt och psykologisk effekt.⁵³ I en ”normal” kinetisk krigföring är tiden lång, utrymmet i allmänhet begränsat och effekten främst fysisk, men

med betydande psykologiska konsekvenser. Hybridkrig har en annan karaktär. Det består av ett antal separata händelser av olika slag, som vanligtvis äger rum på olika platser; varje händelse är relativt kortvarig; till exempel att kasta ankar och dra det längs botten tills elkabeln går av.

En effektiv motstrategi mot den andres hybridkrig kräver initiativ. Att ta initiativ kräver handlingsfrihet. I ett ”normalt” krig bestäms handlingsfriheten av det dialektiska förhållandet mellan Densamme och den Andre:

Den av de två motståndarna som kan stoppa den andres manöver och utföra sin egen får ”handlingsfrihet”.⁵⁴

Men i det hybrida fallet bestäms Densammes handlingsfrihet i stor utsträckning av internationell och nationell rätt och inte av konfrontationen med den Andre. Vi kan inte å ena sidan hävda vikten av ett regelbaserat internationellt system och å andra sidan bryta mot det. Den Andre, i vårt fall Ryssland, har inte sådana begränsningar, vilket utgör en viktig asymmetri.

Beaufre, Poiriers mentor, har formulerat förhållandet mellan handlingsfrihet och initiativ på följande sätt:

Den av de två motståndarna som kan stoppa den andres manöver och utföra sin egen får ”handlingsfrihet”, som i sin tur beror på förmågan att ta initiativet: Sättet att få handlingsfrihet är att säkerställa initiativet, som är en väsentlig faktor för manövern.⁵⁵

Avslutning

Generellt sett är det troligt att stater inte beslutar om sina strategier utifrån en analys som bygger på teoretiska grunder. Andra överväganden väger tyngre: ekonomiska, industriella, partipolitiska och framför allt

ideologiska. Dessutom, som jag redan har nämnt, faller hybridkrig till stor del inom ramen för de civila myndigheternas strategier, och man kan inte förvänta sig någon kunskap om eller förståelse för strategisk teori.

”*Strategisk teori ger en struktur och ett språk för analys och diskussion.*”

Det betyder inte att strategisk teori är värdelös. Den ger en struktur och ett språk för analys och diskussion. Denna artikel är, hoppas vi, en blygsam demonstration av nyttan av en strukturerad analys.

Vi tror oss ha visat att hybridkriget å ena sidan låter sig diskuteras utifrån strategisk teori men att denna måste kompletteras för att hantera hybridkrigets speciella effekter.

En konsekvens av hybridkriget är förmodligen till analys och anpassning, att ”se” mönster, förstå konstiga sammanhang och att anpassa sitt agerande till nya förutsättningar.

Boyd använder i *The Strategic Game of ? and ?*, cirka 1987, ett intressant exempel:⁵⁶

- Föreställ dig att du är på en skidbacke med andra skidåkare – behåll den bilden.
- Föreställ dig att du är i Florida, ombord på en motorbåt, och kanske till och med åker vattenskidor – behåll den bilden.
- Föreställ dig att du cyklar en vacker vårdag – behåll den bilden.
- Föreställ dig att du är en förälder som tar med sin son till ett varuhus och märker

att han är fascinerad av traktorer med larvfötter, behåll den bilden.

Låt oss nu ta bort allt utom skidorna, motorbåten, cykelstyret och larvfötterna, vad har vi då? Jo, en snöskoter! Vi har analyserat de fyra bilderna och delat upp dem i sina beståndsdelar. Sedan har vi sammanställt dessa delar på ett nytt och kreativt sätt, ett sätt som uppfyller vårt behov: ett lätt, motoriserat fordon som kan köra på snö!

Detta resonemang leder till följande slutsats:

En förlorare är en person, en individ eller en grupp som inte kan bygga en snöskoter när de står inför osäkerhet och oförutsägbara förändringar. En vinnare är däremot en person, ett individ eller en grupp som kan bygga snöskotrar och använda dem på rätt sätt när de står inför osäkerhet och oförutsägbara förändringar.

En stat som vill överleva ett hybridkrig måste kunna ”bygga en snöskoter”, det vill säga anpassa sig genom att analysera situationen och betrakta den ur nya perspektiv. Men för att ”bygga snöskotrar”, det vill säga utarbeta och genomföra en motstrategi mot den andras hybridkrig, måste man ha en uppfattning om hur de olika delarna kommer att passa ihop. Poiriers struktur, med visa anpassningar, ger oss ett verktyg härvidlag.

Författaren är kommandör, hedersledamot av KÖMS, ledamot av KKrVA associerad ledamot av Académie de marine (Paris) samt hedersdoktor vid Försvarshögskolan.

Noter

1. Nagelhus Schia, Niels; Rødningen, Ida och Gjesvik, Lars: "The subsea cable cut at Svalbard January 2022: What happened, what were the consequences, and how were they managed?", NUPI, 2023-01-02, www.nupi.no/en/publications/cristin-pub/the-subsea-cable-cut-at-svalbard-january-2022-what-happened-what-were-the-consequences-and-how-were-they-managed. Alla översättningar har gjorts med DeepL.
2. Pillai, Helmi: *Protecting Europe's critical infrastructure from Russian hybrid threats*, Centre for European Reform, april 2023, www.cer.eu/publications/archive/policy-brief/2023/protecting-europes-critical-infrastructure-russian-hybrid.
3. defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/hybrid-threats_en.
4. Boot, Max: "How to respond to Russia's hybrid war on the West? Hybrid counterattack", *Washington Post*, 2024-12-31.
5. Poirier, Lucien: *Elements pour la théorie d'une stratégie de dissuasion concevable pour la France*, Ministère des Armées, Centre de Prospective et d'Évaluation, Paris 1967.
6. Citerat i Drouin, Denis: *Stratégie. Les règles du Grand Jeu*, Economica, Paris 2015, s 4.
7. Poirier, Lucien: *Stratégie théorique II*, Economica, Paris 1987.
8. En potentiell eller marginell medlem av motorcykelgänget Hells Angels.
9. Jansson, Johannes: "Komplexa system – så hanterar vi dem i praktiken", *Tagore*, www.tagore.se/sv/komplexa-system-sa-hanterar-vi-dem-i-praktiken/.
10. Weaver, Warren: "Science and Complexity", *American Scientist*, 36:536, 1948.
11. Poirier, *Stratégie théorique II*, s 47.
12. Ibid, s 109.
13. Ibid, s 51.
14. Ibid, s 89.
15. Ibid, s 105.
16. Ibid, s 63.
17. Ibid, s 51.
18. Ibid, s 6.
19. Intervju med general Poirier 2004-06-03.
20. Poirier, *Stratégie théorique II*, Poirier, s 85.
21. Ibid, s 117.
22. Ibid, s 124.
23. Ibid, s 126.
24. Ibid, s 127. Poirier använder analogier med mekanik. "Komponent" förutsätter att en kraft består av flera komponenter, i detta fall en verklig komponent och en virtuell komponent.
25. Poirier, Lucien: *Les voix de la stratégie. Généalogie de la stratégie militaire* Guibert Jomini, Fayard, Paris 1985, s 25-26. Poirier använder här begreppen sublimerat våld och effektivt engagemang i stället för virtuell strategi och verklig strategi.
26. Dialektiken mellan "Même" och "Autre" är central hos Poirier. Jag har översatt Même till Densamme och Autre till den Andre.
27. Poirier, *Stratégie théorique II*, s 128.
28. Ibid, s 121-123.
29. Ibid, s 131.
30. Ibid, s 132.
31. Mattis, James N och Hoffman, Frank: "Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars", US Naval Institute *Proceedings*, nov 2005, s 18-19.
32. McGuire, Valerie: "Hybrid Warfare helps Russia level the playing field", US Naval Institute *Proceedings*, aug 2018, s 22-23.
33. Ibid. Man skulle naturligtvis kunna hävda att kriget mot Ukraina knappast kännetecknas av ekonomisk exploatering av de stridande styrkorna. Men å andra sidan är det inte heller fråga om ett hybridkrig.
34. Medlemmarna i den amerikanska Helsingforskommissionen bistås av en liten grupp experter med djupgående kunskaper om politik och regionala frågor.
35. U.S. Helsinki Commission Staff: *Spotlight on the Shadow war: Inside Russia's attacks on NATO territory*, 2024, www.csce.gov/wp-content/uploads/2024/12/Spotlight-on-the-Shadow-War-Website.pdf.
36. Thunholm, Patrik: "Skuggkriget", *KKrVA blogg*, 2025-01-13.
37. Poirier, *Stratégie théorique II*, s 164.
38. Poirier, Lucien: *Elements pour la théorie d'une stratégie de dissuasion concevable pour la France*, Ministère des Armées, Centre de Prospective et d'Évaluation, Paris 1967, s 5, 37, 38. Den "politisk-strategiska förväntningslagen" nämns inte i denna text men den framgår tydligt i andra skrifter med samma formler som i Poirier 1967. Författaren har valt att använda Poirier 1967:s

- resonemang eftersom det rör sig om en officiell text.
39. Poirier, *Les voix de la stratégie. Généalogie de la stratégie militaire* Guibert Jomini, s 12-13.
 40. Under befäl av CTF Baltic, som är ett regionalt Nato-kommando.
 41. En fraktal är ett matematiskt objekt som har en struktur som är likartad i alla skalor.
 42. Från Osinga, Frans P B: *Science, Strategy and War. The strategic theory of John Boyd*, Routledge, Oxford 2007. Se också Wedin, Lars: "En post-modern strategi – Överste John Boyd, US Air Force", *KKrVAHT*, 4. häftet 2023.
 43. www.coljohnboyd.com/#books. Denna webbplats innehåller en lista över böcker om Boyd och hans föreläsningar.
 44. Denna föreläsning finns i flera versioner; den första är från 1986. Jag har här använt den senaste versionen, som är från 1995. Den består av 197 PowerPoint-bilder (!).
 45. Ibid, bild 141
 46. Drouin, Denis: *Stratégie Intégrale. Reflexions sur la puissance*, Economica Paris 2023, s 135-136. Drouin, lärjunge till Poirier försöker här förnya den teoretiska strategin.
 47. Boyd John R: "Patterns of Conflict", PPT, redigerad av Chet Richards och Chuck Spinney, producerad och designad av Ginger Richards, januari 2007.
 48. Ibid.
 49. Koranbränderna i Sverige 2022 ledde till omfattande upplöpp. Det är uppenbart att dessa upplöpp utnyttjades eller påverkades av ryska intressen.
 50. *Défense et Sécurité nationale. Le Livre Blanc*, République, Odile Jacob, Paris 2008. Och som artikelförfattaren ofta använder som analysmodell.
 51. Castex, Raoul: *Théories stratégiques*, volym VI, Economica Paris 1999, s 18.
 52. Ibid, volym I, s 251.
 53. Drouin, *Stratégie. Les règles du Grand Jeu*, s 29.
 54. Beaufre, André: *Introduction à la stratégie*, Armand Colin, Paris 1963, s 29.
 55. Ibid, s 33.
 56. http://www.projectwhitehorse.com/pdfs/boyd/strategic_game.pdf, Diapositiv 6-8.